

Az egységes magyar művészeti élet szolgálatában

Interjú Fekete Györggyel

Fekete György, a Magyar Művészeti Akadémia elnöke rendszeresen olvassa az Aracs folyóiratot. Mint mesélte, amikor a lap postán megérkezik, az irodájában más kiadványok társaságában az Aracs is ott áll a tárgyalóasztalon, bárki belelapozhat, beleolvashat, ő pedig pénteken viszi haza. Olvasásra, tájékozódásra, a képzőművészeti alkotómunkára is van ideje, holott az elnöki teendők reggeltől estig lefoglalják ezt a hihetetlen munkabírású, nagy műveltségű, széles körű érdeklődésű közéleti személyiséget, művészt.

- A Magyar Művészeti Akadémia életében ezek az építkezés évei. Fekete György elnökként mit tekint a legfontosabb feladatának?

– Az előzményekről nagyon röviden csak annyit, hogy a művészeti akadémia 1992-ben egyesületként létesült. Volt egy olyan illúziója az alapítóknak, hogy a Magyar Tudományos Akadémiához tartozzon, ez szerencsére akkor nem valósult meg. Azóta eltelt 21 év és egyesületből úgy lettünk köztestület, hogy olyan európai és Európán kívüli mintákat vettünk alapul, ahol a művészeti akadémiák külön működnek, mert számos esetben a tudományos akadémiákkal együtt vannak. Mindenütt van művészeti akadémia. Magyarországon nem volt. Tehát a végkövetkeztetésem az, hogy ez egy történelmi adósságnak a törlesztése. A Magyar Művészeti Akadémia köztestületté válása pedig azért nagyon fontos, mert ez az egyetlen összművészeti testület Magyarországon, ahol a hat alkotóművészet és a két előadóművészeti szakma jelen van (irodalom, színházművészet, képzőművészet, film- és fotóművészet, zeneművészet, építőművészet, népművészet és néprajz, valamint ipar- és tervezőművészet). Az akadémia egy olyan összművészeti testület, amelynek minden olyan problémát, amely egy-egy művészeti ágban felmerül, integrálnia kell és megnézni, hogy az egymásra hatásuk milyen. Ez vonatkozik a művészeti felsőoktatás problémáitól, a színész-, az

építész-, a képzőművész- és más képzéstől kezdve a napi élet gondjaiig. Egészen odáig, hogy hogyan tud az akadémia olyan koordináló tevékenységet elvégezni, ami által az eléggé öntörvényei szerint működő, széthulló társadalmi szervezetek tevékenységét valami módon csokorba tudná kötni és stratégiai tanácsokat tudna adni egyrészt a kultúrpolitikának – mert mi azzal nem foglalkozunk, mi stratégiával foglalkozunk –, másrészt a szervezetek életében kapcsolatot tudjon teremteni, ami rendkívül hiányos. Hihetetlen mennyiségű jóindulat, rengeteg társadalmi munka, óriási egyéni erőfeszítések vannak korlátozott anyagi, PR-, szellemi és egyéb körülmények között. Most elérkezett az az idő az akadémia számára, hogy ezt az összefoglaló, áttekintő tevékenységet végezze.

- Az MMA hogyan támogatja a fiatal művészeket, a pályakezdő alkotókat, hisz a felvállalt feladatai között a fiatal alkotók segítése is szerepel?

– Az akadémia nem a fiatalok szervezete, hanem a beérett, társadalmilag és művészileg elismert életművel rendelkezők köztestülete. Ezt azért merem említeni, mert ebben a tevékenységben benne van a művészi, szakmai továbbképzésnek, a közoktatásnak, a felsőoktatásnak a problémája is. Tagjaink között ugyanis művészeti egyetemi professzorok, rektorok, prorektorok, professor emeritusok vannak, akiknek a művészeti oktatás tekintetében is óriási tapasztaltuk van, és így a figyelmük, illetve az ezzel kapcsolatos tanácsadásuk az illetékes államtitkár vagy miniszter számára hiteles helyről jön. Az akadémiának művészeti színterei vannak – színháztermek, koncerttermek ... – a Múcsarnokból a legnagyobb képzőművészeti kiállítóhely lesz, és nyilvánvalóan az ottani kiállítási szereplők nemcsak idősebb akadémikusok lesznek, hanem azokból a generációkból is fognak jönni, amelyeket az idősebbek úgy ítélnek meg, hogy méltó utódaik a nagy elődöknek, és ez igazán fontos dolog – szögezte le az MMA elnöke.

Fekete György Kossuth- és Munkácsy Mihály-díjas belsőépítész, tervezőművész, professor emeritus, ezért megkérdeztük tőle azt is, mit tekint ő értéknek.

– Értéknek azt tartom, aminek üzenet jelentősége van. Ez az üzenet szó egyrészt felkapott is, meg az én személyemmel kapcsolatban sokat „cikizett” dolog is, mert azonnal azt kérdezi egy liberális újságíró: mi az, hogy üzenet. Én azt mondom, hogy az üzenet egy hármas tagolású, három oldalú tevékenység: üzen nekünk a Teremtés a növényvilágon, állatvilágon, a felhőkön, a csillagokon, a kozmoszon keresztül és mi művészek ezeknek az üzeneteknek a tömkelegét dolgozzuk fel a barlangkor óta. A másik üzenet az, amit mi visszaüzenünk a Teremtésnek, azáltal, hogy alkotásokat hozunk létre, a harmadik pedig az ember és az ember közötti üzenet. Ez is nagyon fontos. Mi nem nagyon szeretjük a letargiát, a háborúskodást, a civakodásokat, a negatívumokat, átvitt értelemben jobban szeretjük a mosolygó arcot, mint a bánatos, könnyes arcot. Ez korántsem jelenti azt, hogy a bánatos, könnyes arcnak, mondjuk a képzőművészetben, nincs jelentősége. Természetesen van, de mi nagyon nagyon szeretnénk előre nézni. Nagyon szeretnénk, hogy az embereknek - akiknek korlátozott az életük a Földön - a boldogságérzetét a művészet valamilyen módon növelje. Még akkor is, ha például egy tragikus színdarabról van szó, de a lényeg, hogy elgondolkodtatásra késztesen.

Heisenberg, a híres tudós azt mondta: a tudománynak az a dolga, hogy a világmindenségben felfedezze a létezőt, és a létező felfedezése alapján a konklúziókat, a tudományos tudást az emberi boldogulás érdekében állítsa szolgálatba. A művészet pedig a soha nem voltat hozza létre. Ez egy fantasztikus küldetés. Ezt nagyon komolyan kell venni, hogy mi azzal a képességgel vagyunk megáldva, hogy egy még soha nem létezett képet megfessünk, egy még soha nem létezett filmet megrendezzünk és egy még soha nem létezett folyóiratot szerkesszünk – osztotta meg velünk a véleményét Fekete György.

A Magyar Művészeti Akadémiának külhoni tagjai is vannak. Az is érdekelt bennünket, hogy mennyire fog gyarapodni a külhoni akadémikusok, levelező tagok száma.

– Egyesületi állapotunkban a tagság egyharmada volt határon kívüli, nemcsak Kárpát-medencei, hanem az Amerikai Egyesült Államokban élők, vagy például a Franciaországban élt Pierre Vago (Vágó Péter). Most a 300 fős tagságban 50 körül van, tehát mintegy 15-16 százalékot tesz ki a határon túli művészek aránya. Hozzá kell tenni, hogy a határon túli magyar művészek számának növekedése nagyban múlik a már a tagsághoz tartozó akadémikusokon, mert hiszen az akadémiai tagságra nem lehet jelentkezni. Ez belső kiválasztás, meghívás alapján történik, és ha elég érdekérvényesítő ereje van egy délvidéki, felvidéki vagy erdélyi magyar művésznek, akkor több a remény erre. Azonban nem feltétlenül csak a tagság szempontjából van az érdekérvényesítésnek fontossága, hanem miután a kiállítási, koncert- és színházi intézményrendszerünk létrejön, akkor a tagjaink ajánlhatnak olyan művészeket, akik nem akadémikusok, de ragyogó művészek. Például olyan külhoni 35 éves hegedűművészt vagy 40 éves kitűnő költőt, aki lehet, hogy még 20 évig nem lesz az akadémia tagja, de az író például a könyvkiadásban segíteni tudjuk, a zeneművészt a pódiumra kerülésében. Meg tudjuk ide hívni, hogy a magyar művészet teljes, egyetemes áramlatába való bekapcsolódására neki is legyen reménye onnan, a határon túlról. Az akadémiairól szóló törvény módosítása szerint, amely már március elsején hatályba is lépett, a Magyar Művészeti Akadémiának lehetnek nem akadémikus köztestületi tagjai is. Ez azt jelenti, hogy aki DLA fokozattal, az akadémia Alapszabályában meghatározott hazai művészeti szakmai elismeréssel vagy külföldi szakmai elismeréssel rendelkezik, kérheti a felvételét a köztestületbe. A nem akadémikus tagok részt vehetnek a Magyar Művészeti Akadémia rendezvényein, képviselőik útján szavazhatnak a közgyűlésen, javaslatokat tehetnek, részt vehetnek a pályázati munkában, tehát ezáltal információ mehet ki a határon túli magyar művészeti közösségekhez vagy személyekhez. A művészeti életben szerzett 60 éves tapasztalatom alapján mondhatom, hogy itt olyan vezető személyiségek kellene, akik kicsit többet képesek vagy akarnak adni, mint a saját életművük létrehozása, mert ezekben a góccokban szervezőknek kell lenni, hogy akkor is tudják mozgatni ezeket a köröket, amikor nem az akadémiairól van.

Tehát az írókat, festőket, szobrászokat, építészeket, iparművészeket, zenészeket, néprajzosokat azokon a helyeken – nem szívesen használom a lokális szót, bár én Magyarországon is beszélek lokálisról, siófokiról meg nyírségiről, úgyhogy ez nem egy pejoratív jelző –, hogy ott is legyen erő, mert akkor az akadémiának lesz mit szervezni. Az akadémia 1000-1200 személlyel nemigen tud személyes kapcsolatot tartani, de ha kialakulnak ezek a fontos szellemi csomópontok, azokkal tud kontaktust tartani. Ezek a szellemi gócek egymással is tudnak kapcsolatot tartani úgy, hogy el lehet menni Zentáról például Kovásznába, és Kovásznáról Kassára, és onnan mondjuk Bécsúj-helyre – hallottuk Fekete Györgytől.

Nem titok, hogy betöltötte a 80. életévét, de energiáját, munkabírását bárki fiatalabb megirigyelhetné. Azt is megkérdeztük, honnan ehhez a hihetetlenül nagy szellemi építkezéshez az erő.

- Pilinszky Jánossal volt egy nagyon emlékezetes kórházi beszélgetésem 30 évvel ezelőtt, és ő figyelmeztetett arra, hogy az embernek egyetlen kötelezettsége van: az, hogy le kell petéznie. Tehát, ami képességet felismert magában, azt teljesíteni kell, mert úgy kell élni, abban a hitben kell élni, hogy el kell számolnunk. Aki úgy él, hogy van ettől eddig egy élet, csináltam, amit csináltam - az nem élet. Az étellel el kell számolni, valahol, valamikor, nem tudjuk, hogy hogyan, miképpen, de el kell számolni. Én akkor, amikor írásképességet vettem észre magamban, meg rajzolási képességet, azonnal csináltam, mondván, megnézem, hol vannak ebben a határait. Vannak területek, ahol amatőr maradtam, vannak, ahol profi lettem, de el tudok számolni az életemmel. Építész lévén megvan az a tulajdonságom, hogy az építész soha nem előre gondolkodik, mint egy író, költő, hanem visszafelé. Az építész abból indul ki, hogy az épületet mikor adják át, és az egész menet – építkezés, művezetés, kiviteli terv, vázlattevé, előzetes tárgyalás, megbízás –, az mind előtte van és úgy kell megterveznie egy épület átadását, hogy visszafelé 2-3-4 évre szinte napra pontosan megtervez mindent. És ehhez a belsőépítész pályafutásom során hozzászóltam. Azon gondolkodom, hogy milyennek kell majd lennie az akadémiának. És ezzel is el kell számolni. Megküzdünk a napi

gondokkal, végezzük a teendőket, de hiszem azt, hogy az itt lévő hivatali állomány is döntő mértékben azon gondolkodik, hogy mivé kell lennie az akadémiának. Ettől még nem tekinti ideiglenesnek a mai napot, vagy a holnapot, hanem előre tekint, mert szeretne olyan boldogan itt dolgozni, hogy tudja, mit kell elérni, mik a terminusok, mik a feladatok, hogy legyen egy sikerélménye. Ilyen egyszerű ez – szögezte le Fekete György.

A Magyar Művészeti Akadémia 1992-es megalakulásától fő feladatának tekinti, hogy elősegítse a magyar és az egyetemes kultúra értékeinek érvényesülését, megóvását, a magyar művészeti élet hagyományainak tiszteletét, új, értékes alkotások születését. Segíti a művészetoktatást és a művészképzést, valamint a művészeti tárgyú tudományos tevékenységet. Ösztöndíjak, pályadíjak kiírásával és más módszerek segítségével támogatói szerepet vállal a magyar művészeti életben, különösen a fiatal művészek és a művészet népszerűsítésével.

Lehetővé teszi, hogy a művészeti élet magyarországi és külföldön élő elismert képviselői jelentős véleményformáló erőként részt vehessenek a művészeti kérdések megvitatásában, valamint az ezt meghatározó döntések előkészítésében és kialakításában.

Figyelemmel kíséri a magyar szellemi és művészeti élet meghatározó folyamatait, és ezek problémafeltáró kifejtéséhez szakmai találkozók, konferenciák rendezésével fórumot teremt.

Őrködi a magyar művészeti élet szabadsága és a művészeti közélet tisztasága felett.

A magyar kultúra napja alkalmából tartott ünnepi beszédében Fekete György a következőket hangsúlyozta: *A kultúra nem örökölhető és nem az emberrel együtt született képesség, hanem minden generáció számára elsajátítandó, tanulással és neveléssel fejleszthető. A kultúrát birtokba kell venni, ellenkező esetben a hiánya társadalmi méretekben jelentkezik.*